herpy

SKÖLDPADDOR

West African Mud Turtle

Pelusios castaneus

Pelusios castaneus är en medelstor sköldpadda från västra och centrala Afrika. Pansaret blir 18-28 cm, och arten kan bli 30-50 år. Den är härdig, aktiv och glupsk och kräver ett stort, filtrerat kar med varmt vatten, en varm solplats och UVB. Djuren drar in huvudet åt sidan under pansarkanten, och hanarna jagar honorna hårt.

Familj: Pelomedusidae Tidigare namn: *Emys castanea; Pelusios derbianus; Pelusios seychellensis*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**18-28 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**30-50 år**
Aktiv	**På dagen och på natten**
Levnadssätt	**Semiakvatisk**
Biotop	**Savann, regnskog och våtmark**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**150 × 75 × 50 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Värmeplats	**32-36 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vatten	**Akvaterrarium** djup 15-25 cm
Vattentemperatur	**24-27 °C**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, färdigfoder, växter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**11-27 ägg**
Kullar per år	**1-2**
Inkubation	**53-75 dagar** vid 27-31 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Ej bedömd (NE)**

Om arten

Pelusios castaneus är en medelstor sköldpadda i familjen Pelomedusidae, de afrikanska sidhalssköldpaddorna, som drar in huvud och hals åt sidan i stället för rakt bakåt. Alla mått i texten avser pansarlängden (carapax). Honorna blir upp till 28 cm, hanarna upp till 25 cm. Pansaret är avlångt till ovalt, bredast bakom mitten och enfärgat mörkbrunt. Bukpansaret är oftast svartaktigt med en bred, otydligt avgränsad gul zon och har ett gångjärn, så att den främre delen kan fällas upp och stänga framför huvudet. Det finns ingen nackplatta framför den första ryggsköld, och bukpansaret har en liten extra platta mellan strupplattorna.

Huvudet är olivfärgat till brunt med svarta, slingrande teckningar på hjässan och två små känselspröt på underkäken. Benen är mörkt gråbruna på utsidan och gula på insidan, simhuden är svagt utvecklad, och varje fot har fem kraftiga klor. Det finns tre former: en normalform, en regnskogsform med helt mörkbrunt till svart pansar och en savannform med ljusbrunt,

karamellfärgat pansar och helt gult bukpansar. Arten nämns ofta tillsammans med *Pelusios subniger*, som har ett enfärgat huvud utan teckningar. *Pelomedusa subrufa* liknar arten, men har ett fast bukpansar utan gångjärn.

Till skillnad från många andra vattensköldpaddor ömsar arten inte pansarplattorna, utan stöter bort stora hudstycken. Nya pansarlager växer fram under de gamla, så smuts och alger blir sittande, och pansaret måste hållas rent. En del djur kan avge en illaluktande vätska från körtlar vid ljumsken och armhålan när de hanteras. I fångenskap kan arten bli mer än 50 år.

Utbredning och livsmiljö

Pelusios castaneus lever i västra och centrala Afrika: från Senegal och Gambia längs Guineabukten genom Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskusten, Ghana, Togo, Benin och Nigeria till Kamerun, Ekvatorialguinea, Gabon, Kongo och västra Kongo-Kinshasa samt Angola och Centralafrikanska republiken. Arten finns också på São Tomé. *Pelusios seychellensis*, som beskrevs från Seychellerna och länge räknades som utdöd, är i dag en synonym: de djur beskrivningen bygger på var felmärkta *P. castaneus*.

Arten är införd till Guadeloupe i Västindien; kartan visar bara den ursprungliga utbredningen. Förekomsten i Mali och Kamerun är inte säkert bekräftad. *Pelusios chapini* räknades som underart till 1983 och är i dag en egen art.

> **Naturlig utbredning:** Senegal, Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Côte d'Ivoire, Burkina Faso, Mali, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Kamerun, Ekvatorialguinea, Gabon, Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa, Angola, Centralafrikanska republiken och São Tomé och Príncipe.

LIVSMILJÖ

Pelusios castaneus lever i många slags sötvatten: dammar, kärr, långsamt flytande vattendrag, sjöar och lagunkanter, från regnskogen i väst till torr savann. I Gabon håller den till i grunt, tätt bevuxet vatten, och i Kongoområdet ofta i sumpmarker fyllda med papyrus. Arten är särskilt aktiv under regntiden. Vuxna djur solar sig mycket på leriga stränder och trädstammar, medan unga djur sällan solar sig och gömmer sig i vegetationen.

Under torrtiden torkar många av livsmiljöerna ut. Då gräver djuren ner sig i lera eller sand och går i sommarvila (estivation) tills regnet återvänder. Djuren går gärna omkring på botten och rotar i underlaget efter föda. Arten är aktiv både dag och natt.

Skötsel

TERRARIET

Håll djuret i ett stort akvarium eller ett kar, inte i ett vanligt terrarium. Karet ska vara minst fem gånger så långt som ryggsköldens och hälften så brett som det är långt, och landdelen räknas in i bottenytan. Ett enskilt fullvuxet djur ska alltså ha ett kar på minst 150 × 75 × 50 cm med 15-25 cm vatten, motsvarande omkring 200 liter vatten, och en kant som sticker upp minst 20 cm över vattnet. Upp till fyra fullvuxna djur ska ha minst 180 × 75 × 50 cm. Arten klättrar bra med sina klor, så karet ska ha lock, och inredningen får inte bilda en trappa upp till kanten.

Inred med växter, rötter, stora platta stenar och halva lerkrukor, så att djuren kan gömma sig för varandra. Flytande växter som vattensallat och vattenhyacint ger skydd. Bottensubstratet kan vara sand, stora stenar (för stora för att sväljas) eller inget alls; bar botten är lättast att rengöra, men djuren gräver gärna i sand. Brunaktigt vatten med tanniner från rötter ger djuren ro. Landdelen ska ge plats för att hela djuret ska kunna komma helt upp ur vattnet under värmelampan.

Håll helst ett djur. Hanarna jagar honorna hårt och kan bita dem svårt i halsen, så en grupp ska bestå av flera honor per hane med många gömställen, och djuren ska kunna skiljas åt. Två hanar hålls inte tillsammans. Vid utfodring kan aggression uppstå.

TEMPERATUR

Vattnet ska vara 24-27 °C. Varmare vatten gör djuret oroligt, och i kallare vatten tappar det aptiten och söker efter värme. En vattenvärmare bakom ett plastskydd är normalt nödvändig, om inte rummet är tillräckligt varmt.

Luften ska vara 24-29 °C på dagen, och solplatsen ska vara 32-36 °C på ytan. Använd en värmelampa eller en lampa med både värme och UVB över landdelen. På natten får luften sjunka till 20-24 °C, men inte under omkring 17 °C. Skydda djuret mot drag.

I naturen går arten i sommarvila under torrtiden. Det är inte nödvändigt i fångenskap, men det främjar aveln: vattenståndet sänks gradvis medan vattnet värms upp till 30-35 °C, tills karet är nästan torrt och djuret gräver ner sig på en svalare plats. Bara friska, välnärda djur får gå i sommarvila. Arten går inte i vintervila och får bara stå utomhus när det är tillräckligt varmt.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten betyder litet för en vattensköldpadda; 50-80 % i rummet är lämpligt. Luften över karet ska vara varm och utan drag, eftersom kall och fuktig luft ökar risken för luftvägsinfektioner.

Vattnet blir snabbt smutsigt, eftersom arten är en glupsk och slarvig ätare. Använd vatten utan klor och gör delvisa vattenbyten regelbundet, även med filter.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Vattnet ska hållas rent, eftersom arten inte ömsar pansarplattorna, så smuts blir sittande på pansaret. Vattendjupet är 15-25 cm för vuxna djur, gärna gradvis sluttande, och omkring 10 cm för ungar. Arten går mycket omkring på botten och behöver inte djupt vatten.

Använd ett kraftigt filter som är dimensionerat för minst 2-3 gånger vattenmängden. Utan filter ska vattnet bytas varannan eller var tredje dag. Matning i ett särskilt kar halverar rengöringen. Använd vatten utan klor. Koppla elektrisk utrustning vid vattnet till en jordfelsbrytare och dra ur kontakten med torra händer innan du rör vid filtret.

LJUS OCH UVB

UVB är nödvändigt för D3-vitamin och kalkupptag, och det hämmar dessutom bakterier på pansaret. Vuxna djur solar sig mycket, så det ska finnas en torr, varm solplats med en kraftig lampa, och ungar ska också ha solplats. Zon 3 passar för en art som solar sig mycket. Använd ett UVB-rör av hög kvalitet eller en lampa med både värme och UVB över solplatsen, utan glas eller plast emellan, och byt ljuskällan enligt tillverkarens anvisningar, eftersom UVB-styrkan sjunker.

Ljuset ska vara tänt 10-12 timmar om dygnet. Under vattnet kan det finnas skugga och växter, så att djuren kan dra sig undan.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Pelusios castaneus är allätare, men lutar kraftigt åt kött. I naturen äter den kräftdjur, insekter, fisk, räkor, krabbor och stora sniglar samt lite vegetation som vattensallat och frön. I fångenskap accepteras hela sötvattensfiskar, räkor, daggmaskar, syrsor, sniglar, musslor och mjölmask, bitar av kyckling och kalkon, upptinade möss och pellets för vattensköldpaddor. Kycklinglever kan ges någon gång, eftersom den är rik på A-vitamin. Frukt och grönt tas bara tillfälligt; vattensallat och vattenhyacint kan erbjudas.

Arten är glupsk och lär sig snabbt vem som matar den. Vuxna djur matas varannan eller var tredje dag med så mycket som de äter på några minuter, och ungar dagligen. Matningen sker bäst i ett särskilt kar. Strö regelbundet kalk på fodret och ge foderinsekter kalkrikt foder innan de används. Pellets kan vara basfoder, men fodret ska varieras.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Pelusios castaneus är lugn, nyfiken och aktiv. Djuren drar sig som regel in när de hanteras, biter sällan, men kan klösas med de vassa klorna för att komma loss. Djuret ska bara lyftas när det är nödvändigt, till exempel vid vattenbyte och hälsokontroll, och tas längst bak på pansaret.

Djuren sitter gärna ovanpå varandra för att få den bästa solplatsen. Honorna ska ha många gömslen, eftersom hanarna är hårda i uppvaktningen. Vid matning kan aggression uppstå, så ungar hålls åtskilda från vuxna, annars blir de bitna eller uppätna.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Honorna är större än hanarna, och hanarna har en längre och tjockare svans. Honorna lägger ägg från en pansarlängd på omkring 12 cm. Åldern vid könsmognad är inte dokumenterad.

PARNING

Hanen gnider nosen mot honans nos för att hålla henne lugn, klättrar upp på hennes pansar och håller fast med klorna. Hanen kan också stångas mot hennes nos. Parningen sker tydligast efter en viloperiod. Honorna ska ha flera gömslen, för hanens uppvaktning är hård, och honan kan få svåra bett i halsen. Håll därför flera honor per hane och skilj djuren åt om honan är skadad.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Omkring två månader efter parningen börjar honan leta efter ett ställe att lägga på. I naturen lägger hon upp till två kullar om året, i fångenskap som regel en. En kull är på 11-18 ägg, hos stora honor upp till 27. Äggen är vita, avlånga och mjuka i skalet, 33-37 × 17-27 mm och 6-15 g. Honan gräver ett djupt hål med bakbenen, och stora honor kan gräva ner äggen djupt. Ge henne en låda med sand och jord på landdelen, så att hon har ett ställe att gräva på.

INKUBATION

Äggen ruvas på fuktig vermikulit i en ask med lufthål vid 90-95 % luftfuktighet. Vid 29-31 °C kläcks de efter 53-59 dagar, vid lägre temperatur efter upp till 75 dagar. Könet avgörs av temperaturen: under omkring 26 °C och över omkring 29 °C blir det flest honor, vid 27-28 °C flest hanar.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna ska ha lågt vatten, omkring 10 cm, med många växter som gömslen och en solplats. Vattnet ska vara 24-27 °C. De börjar äta efter 4-7 dagar och får små varianter av de vuxnas foder, till exempel mygglarver, små fiskar, sniglar och små bitar av kyckling. Ungar hålls åtskilda från vuxna djur och ställs först utomhus när de är 8-10 cm.

Hälsa och vanliga misstag

Sköldpaddor döljer sjukdom, så var uppmärksam på förändringar. Väg och mät djuret regelbundet och för en loggbok över vikt, aptit och beteende. Ett friskt djur har slätt, rent pansar, klara ögon och är aktivt.

Typiska problem och fel i skötseln: - Brist på UVB eller kalk: det ger deformerat pansar och skelettsjukdom, med svullna ögon och lemmar och öppna sår på huden. - Smutsigt vatten: arten ömsar inte pansarplattorna, så smuts och alger blir sittande och kan ge pansarröta. - För kallt vatten eller drag: djuret tappar aptiten, blir svagt och blir lättare sjukt. - Parasiter: små maskar i vattnet, bubblor från näsan eller simproblem. - Bett från artfränder: hanarna kan skada honorna.

Alla reptiler kan vara symtomfria bärare av *Salmonella* och smitta människor. Tvätta händerna före och efter kontakt med djuret, vattnet och utrustningen. Efter ett bett ska såret sköljas under rinnande vatten och rengöras med mild tvål.

Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar vikt, inte äter, har öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.